

Цитування:

Штирбул В. Ю. Образ Орфея в мистецтві як модель, що породжує дійсність. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. 2023. № 1. С. 337–342.

Shtyrbul V. (2023). Eternal Image of Orpheus in Art as a Model that Creates Reality. *National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts Herald: Science journal*, 1, 337–342 [in Ukrainian].

Штирбул Валентин Юрійович,
аспірант кафедри теоретичної та прикладної
культурології Одеської національної музичної
академії ім. А. В. Нежданової
<https://orcid.org/0000-0003-0915-2097>
playervalik@gmail.com

ОБРАЗ ОРФЕЯ В МИСТЕЦТВІ ЯК МОДЕЛЬ, ЩО ПОРОДЖУЄ ДІЙСНІСТЬ

Мета дослідження – проаналізувати сучасні втілення образу Орфея, створені на основі художнього переосмислення античного міфу, який протягом значного періоду існування зазнав змін своєї ролі від моделі архаїчного суспільства до включення у великий культурний контекст мистецтва сьогодення. **Методологічну основу** дослідження складає низка методів. Аналітичний метод застосовується для того, щоб проникнути у сутність Орфея-митця, що дасть змогу дізнатися про мотиви його вчинків. За допомогою компаративного методу порівнюються спільні та відмінні риси первинного міфологічного образу з його трансформованими варіантами. Застосування історичного методу потрібно для того, щоб простежити розвиток вічного образу в мистецтві в різні історичні періоди. Дослідження такого відомого всім образу неможливе без застосування дескриптивного методу, тому що його витoki знаходяться в міфологічних джерелах. **Наукова новизна** дослідження полягає у розгляді вічного образу Орфея, що існує в мистецтві як породжувальна модель дійсності. Доведення цієї тези здійснюється на основі аналізу прикладів сучасних переосмислених утілень міфологічного сюжету через наділення його відповідним до сьогодення соціокультурним смислом. Демонстрація таких сюжетних та мотивних трансформацій не лише нівелює дистанцію між історією та сучасністю, а й породжує «новий» міф, який відіграє роль моделі нової дійсності. **Висновки.** Деякі відомі сюжети, будучи неодноразово розказаними та переказаними, неминуче зазнають змін, значно віддаляючись від свого першоджерела. Історія про Орфея, відображена у творах мистецтва різних жанрів, функціонує як свого роду еволюційна сила в рамках культури, що постійно розширюються. Давня легенда про фракійського співця є постійним спонукальним мотивом до появи нових творинь, які не тільки не суперечать культурно-історичному розвитку людства, а й сприяють йому, оберігаючи художню спадщину минулого від культурного забуття шляхом створення трансформованої моделі образу, яка бере активну участь у породженні нової дійсності.

Ключові слова: міф про Орфея, вічний образ, адаптації, трансформації, символ мистецтва, альтер-его, поворот, погляд Орфея.

Shtyrbul Valentyn, postgraduate Student at the Department of Theoretical and Applied Cultural Studies, Odessa National A. V. Nezhdanova Academy of Music

Eternal Image of Orpheus in Art as a Model that Creates Reality

The purpose of the study is to analyse the modern embodiment of the eternal image of Orpheus created on the basis of an artistic reevaluation of an ancient myth, which over a significant period of its existence has changed its role from the model of archaic society to inclusion in the great cultural context of the art of today. **The methodological base** of the study consists of a number of methods. Analytical method is used to penetrate the essence of the Orpheus as an artist, which allows us to learn about the motives of his actions. The comparative method is applied to compare and contrast the primary mythological image with its transformed variants. The use of the historical method is necessary in order to trace the development of the eternal image in art in different historical periods. The study of such a well-known image is impossible without the use of a descriptive method since its origins are in mythological sources. **The scientific novelty** of the study is to consider the eternal image of Orpheus, which exists in art as a generating model of reality. The proof of this thesis is based on the analysis of the examples of modern reevaluated embodiment of the mythological plot by giving it the meaning that is relevant to the present socio-cultural meaning. Demonstration of such plot and motive transformations not only eliminates the distance between history and modernity, but also gives rise to a “new” myth that plays the role of a model of new reality. **Conclusions.** Some well-known plots, being repeatedly told and retold, inevitably undergo changes, significantly moving away from their primary source. The story of Orpheus, reflected in the works of art of different genres, functions as a kind of evolutionary power within the constantly expanding culture. An ancient legend of the Thracian Singer is a constant motif of new creations that not only contradict the cultural and historical

development of humankind, but also contribute to it protecting the artistic heritage of the past from cultural oblivion by creating a transformed model of image that is actively involved in the creation of new reality.

Keywords: myth about Orpheus, eternal image, adaptation, transformation, symbol of art, alter-ego, turn, the gaze of Orpheus.

Актуальність теми дослідження зумовлена потребою пояснення довготривалого стійкого інтересу до вічного сюжету про античного співця Орфея. Неперевершене за тривалістю життя цього міфологічного образу в мистецтві свідчить про те, що в давній античній історії закладено величезний художній потенціал, завдяки якому образ фракійського співця не лише успішно адаптується в нових історичних умовах, а й постійно підтверджує свою популярність та впізнаваність у всьому світі. Поважний вік відомої легенди та величезна кількість її творчих втілень у різних країнах світу дозволяє говорити про те, що міф, народжений у Стародавній Греції, давно вийшов за рамки античної цивілізації і набув в історії людства статусу не лише загальноєвропейського, а й всесвітнього культурного надбання.

Аналіз досліджень і публікацій. Зарубіжні дослідники, які торкаються теми розкриття образу Орфея – це семіотик Р. Барт у роботах «Міфології» (1957) та «Фрагменти мови закоханого» (1977), теоретик літератури І. Гассан у праці «Розчленування Орфея» (1973), есеїст М. Бланшо у збірці статей «Погляд Орфея» (1955). З більш сучасних авторів – це Н.Офен з дисертаційним дослідженням «Еврідика без Орфея» (2011). Але зовсім по-новому ілюструє культурну мобільність міфу в наш час К. Шліфак в своїй роботі «Орфей у чорному: класицизм і культурна екологія у М. Камю, С. Р. Делані та Р. Шепарда» (2016), тому що розглядає орфічний образ в афроамериканському та афробразильському контекстах, в яких він займає важливе місце як символ творчості темношкірих митців. Але, на жаль, подібних досліджень вітчизняних та зарубіжних авторів, стосовно сучасних трансформацій образу Орфея в області музичного мистецтва, виявити не вдалося. З цього природним чином випливає мета дослідження, яка полягає в аналізі сучасних втілень вічного образу Орфея, створених на основі художнього переосмислення античного міфу, який протягом значного періоду існування зазнав змін своєї ролі від моделі архаїчного суспільства до включення у великий культурний контекст мистецтва сьогодення.

Виклад основного матеріалу. Однією з головних причин особливої схильності легенди про Орфея до постійного відродження в

численних видах мистецтва (опері й балеті, літературі, драматургії та кінематографії, живописі та навіть у графічних романах) є ідея про всепереможну силу мистецтва, яке здатне кинути виклик навіть смерті. Унікальна особливість цього вічного образу до постійних трансформацій згідно із змінами у культурному житті суспільства була відмічена ще Р.-М. Рільке в «Сонетах до Орфея»: «Адже живий Орфей. Його метаморфоза триває вічно» [12].

Таку популярність, значимість і одне з чільних місць в світовій культурі образ міфологічного співця набув завдяки тому, що став символом самого мистецтва, втіленням практично всіх відомих у Стародавній Греції жанрів художньої творчості. Орфей синтетичний у своїй діяльності, тому що він, швидше за все, був аедом – музикантом-імпровізатором, співаком та актором, який «співом тигриць лагіднив і дуби за собою провадив», а у найтрагічніший момент свого життя зміг вразити співом навіть «Смерті оселю» [2, 138-139].

Різні інтерпретації цього сюжету, який згодом здобув всесвітню популярність, поширювалися з давніх-давен. Літературні версії Вергілія та Овідія, які витримали випробування часом, залишаються наріжним каменем цього вічного сюжету як скарбниці історій та символів, що служать основою культур різних народів і держав від пізньої античності до сучасності.

Таке повсякчасне звернення до міфу про Орфея, який є «одним із часто маніпульованих сюжетів... пояснюється його особливою семантичною потенційністю», яка знаходить відлуння у загальних філософсько-естетичних настановах постмодернізму» [3, 113]. Виникає така ситуація тому, що подібні сюжети, будучи частиною історичних процесів, водночас мають здатність протистояти тотальному присвоєнню за допомогою дотримання в кожному новому трактуванні рівного ступеня однаковості та мінливості. Отже, за словами німецького літературознавця Г. Цапфа, культура «підтримує продуктивність, пов'язуючи у нових формах культурну пам'ять із біофільною пам'яттю людського роду» [13, 161]. Уривок із вірша американської поетеси М. Олівер можна розглядати як своєрідний план для дослідження тих принципів, на яких ґрунтується і згодом трансформується образ античного співця:

«Живучи у цьому світі, ти маєш бути в змозі зробити три речі: любити те, що є смертним; тримати його проти своїх кісток, знаючи, що від цього залежить твоє життя; і, коли настане час, йти, щоб відпустити» [11].

Першою умовою життя в земному світі є здатність «любити те, що є смертним». У зв'язку з цим виникає необхідність виходу з тіні другого, не менш важливого персонажа міфу – Еврідіки. Відомостей про неї небагато: вона німфа-дріада, вона прекрасна, вона дружина Орфея, яку співець до безтями любить, вона смертна. Наступна умова заснована на усвідомленому ігноруванні загрози власному життю заради повернення померлої коханої у світ живих. Недотримання третьої умови, пов'язаної з небажанням вчасно відпустити того, хто пішов у інший світ, призводить до того, що Орфей приймає мученицьку смерть, яка одночасно є возз'єднанням з улюбленою Еврідікою. Результатом творчої переробки цих принципів є різні трактування сюжету міфу.

Музично-співоча специфіка творчості Орфея зумовила той факт, що його образ отримав найбільш повне відображення у музично-театральному жанрі, надихнувши багатьох композиторів різних епох на створення опер, оперет, мюзиклів, поп- та рок-композицій. Так, у період Відродження для опери, яка перебувала на етапі становлення, необхідним було дотримання правила «щасливого фіналу», тому що вистави найчастіше присвячувалися урочистим подіям, які відбувалися в житті титулованих осіб. Саме з цієї причини в операх на сюжет міфу про Орфея Я. Пері, К.-В. Глюка та інших композиторів головних героїв традиційно щасливо возз'єднували. Подібні трактування, що були характерними для того періоду часу, ґрунтувалися на середньовічних містеріях, які лягли в основу опери серія.

Крім цього, завдяки поширенню християнства в Європі, образ Орфея набуває нового художньо-творчого наповнення. Йому було додано духовності вищого порядку, у зв'язку з чим, в операх суттєво значущою стала «християнська ідентифікація Аполлон – Бог-Отець, Орфей – Ісус» [4, 237].

К. Монтеверді став саме тим композитором, який, крім християнізації образу, зосередив свою увагу на особистості Орфея-художника, що досягає справжнього щастя та безсмертя у творчості. Таке трактування було не лише даниною античній

традиції, а й започаткувало створення в мистецтві символу людини-творця. Саме воно набуло свого подальшого розвитку в наступних епохах.

У період романтизму цікавим є осмислення античного міфу з філософської точки зору Ф. Лістом у симфонічній поемі «Орфей», яка спочатку, за задумом композитора, мала стати новою увертюрою до опери К.-В. Глюка. У програмі до свого твору Ф. Ліст зазначає, що місією мистецтва, яке він ототожнює з Орфеем, є пом'якшення та облагородження найнижчих інстинктів людства.

Якісно нову концепцію розгляду міфів на основі знаків та символів пропонує Р. Барт, який бачить її в наступному: «...оскільки у будь-яких матеріалах міфу, образних чи графічних, вже передбачається їхнє розуміння як знаків, то про них можна міркувати незалежно від їхньої мовної основи» [6, 266–267]. Якщо розглядати Орфея та Еврідіку з цієї позиції, то можна уявити їх не відокремленими індивідуумами, а єдиним неподільним архетипом, що символізує художньо узагальнене поняття Любові. Подібними архетипами в історії мистецтва, наприклад, були Трістан та Ізольда, Ромео та Джульєтта. Проте міф про давньогрецького аеда не є таким однозначним як канонічні любовні сюжети.

Першою особливістю образу Орфея є те, що він був відомим великим співцем та музикантом задовго до появи у його житті Еврідіки. Про це свідчить, наприклад, міфологічний епізод, який розповідає про те, як Орфей утихомирив своїм співом сирен під час подорожі аргонавтів за золотим руном. Наявність незалежного та повноцінного творчого життя розширює межі образу співця, виводячи його з тісних рамок архетипу кохання.

Прикладом такого типу Орфея без Еврідіки в сучасній музиці може бути герой відомого поп-виконавця Д. Боуї Зіггі Стардаст, який певною мірою повторює долю розірваного на шматки менадами фракійського співця. В інтерв'ю 1974 року Д. Боуї говорить про своє бажання перетворити виконання альбому про Зіггі Стардаста на театральну виставу, оскільки візуалізація образу відіграє вирішальну роль у його створенні. Ось як, на думку музиканта, має виглядати сценічне втілення героя в заключній пісні: «Коли з'являються нескінченності, вони матеріалізуються за допомогою шматочків його тіла, тому що вони самі складаються з антиматерії і в нашому світі існувати не можуть. На сцені вони розтягують його на шматки під пісню «Rock and Roll Suicide».

Після смерті Зіггі нескінченності привласнюють його елементи і стають видимими» [8]. Герой Д. Боуї з'являється на сцені в яскравому костюмі, який в одну мить розривається на безліч строкатих клаптиків тканини.

Друга особливість сюжету про Орфея виявляється при зіставленні статичного, практично мовчазного, образу Еврідіки з творчо активним, сповненим емоцій, образом Орфея. Складається враження, що співець пристрасно жадає повернення і гірко оплакує відхід у інший світ не дружини, а Музи. Адже її роль у житті співця полягає у тому, щоб дарувати йому натхнення. Це особливо помітно у двох епізодах міфу, які демонструють досягнення Орфеєм кульмінації у своїй творчості: коли він за допомогою співу домагається згоди Аїда на повернення Еврідіки у світ живих і коли виливає свою скорботу після того, як її знову втратив. Всі ці докази свідчать про те, що Еврідіку можна розглядати не як улюблену жінку Орфея, а як його альтер-его, оскільки здатність співця до творчості визначається і формується саме Еврідікою.

Трактування образу Орфея, яке спирається на розгляд мистецтва як інструмента для самозбереження художника за допомогою його альтер-его, можна спостерігати в альбомі «The Black Parade» (2006) групи «My Chemical Romance». Фронтмен гурту Дж. Уей протягом звучання альбому, виступає у кількох ролях. Головний герой, якого можна асоціювати з Орфеєм, розповідає про свої стосунки з музикою, сподіваючись на силу мистецтва у боротьбі зі смертю, що постає в образі «Чорного параду», та у досягненні визнання після життя. Сумніви героя, його альтер-его, втілені в образі Еврідіки, – це його думки про неспроможність мистецтва перед силою смерті та свою творчу «неповноцінність» за відсутності підтримки альтер-его: «Я неповний?... Я такий слабкий... Я не можу говорити...» [10]. Заключна пісня альбому свідчить про подолання страху смерті та обнадійливу переоцінку мистецтва, яка дає можливість продовження життя художника в його творах: «Я не боюся продовжувати жити. Я не боюся ходити цим світом наодинці» [10]. Подібне трактування дозволяє відчутти переживання катарсису не лише виконавцю, а й глядачам. Виходячи з цього, можна зробити висновок про те, що відродження та творче оновлення Орфея може відбутися за умови, коли його альтер-его, Еврідіка, залишиться позаду. Смерть альтер-его на сцені символізує нове життя для творця і перетворює трагічну

історію Орфея та Еврідіки на історію про рятівну всепереможну силу мистецтва.

Третя особливість образу Орфея-творця полягає в тому, що він створює свою найкращу музику тоді, коли Еврідіка мертва, а сам художник знаходиться наодинці з собою, тобто його шедеври надихнуті її відсутністю. Ця ідея стане більш зрозумілою, якщо подивитися на неї з погляду Р. Барта, який так описує поняття кохання за відсутності одного з закоханих: «Маніпулювати розлукою – означає розтягувати ту мить, коли Інший міг би безболісно переметнутися з розлуки в смерть» [1, 205]. Орфей, відповідно до Р. Барта, займає позицію крайньої самотності, коли його кохання перебуває на відстані неможливості об'єднання.

Ще одна особливість, яка впливає на появу різних трактувань образу Орфея, пов'язана з тими питаннями, пошуком відповіді на які зайняті мислителі та вчені, дослідники культурних процесів та творчі особистості, які прагнуть розкрити таємний зміст вічного сюжету. Ці питання можна сформулювати так:

- чому Орфею було заборонено озиратися назад?

- чому Орфей таки озирнувся, знаючи, що в цей момент втратить Еврідіку назавжди?

Відповідь на перше з цих питань, мабуть, знаходиться на поверхні. Сліпота, тобто беззаперечне і абсолютне прийняття волі богів, які, швидше за все, не виконали б своєї обіцянки навіть за дотримання Орфеєм умови не оглядатися, переключає увагу з головних героїв на представників підземного царства, підкреслюючи, отже, значущість останніх. Сенс подальшого існування Орфея та Еврідіки теж прояснюється: їх возз'єднання можна здійснити лише у світі мертвих.

Прикладом такої інтерпретації легендарної історії кохання є мюзикл А. Мітчелл «Hadestown», поставлений у 2006 році. Назва вистави говорить про те, що основний акцент у сюжеті перенесено на повелителя Царства мертвих Аїда, а ключовою є його пісня Why We Build The Wall?. На запитання: «Чому ми будемо стіну, мої діти?» представники підземного світу відповідають: «Ми будемо стіну, щоб бути вільними» [9]. Стіна навколо міста Аїда Гадестауна символізує захист від страху, який змушує бентежні душі, такі як Еврідіка, віддати перевагу безпеці смерті перед хаосом життя.

З цієї інтерпретації природним чином випливає відповідь на друге питання, що пояснює причину повороту героя з позиції Орфея-людини. Він озирнувся, усвідомивши,

що для нього немає принципової різниці, в якому із світів буде щасливим з коханою. Але в цій відповіді не враховується позиція Орфея-творця, Орфея-поета. Аналізуючи природу поетичного мистецтва, дослідниця культури та філософії Срібного віку О. Соболевська приходить до висновку, що «здійснюючи вибір на користь мистецтва – на користь поезії, поет відмовляється від життя, від себе як від людини і творить, іноді переступаючи через закони совісті і проти своєї волі» [5, 373]. Тому Орфей, як справжній представник античного мистецтва, «діє також відповідно до свого призначення», тобто повертається до свого вірша, оскільки «вірш» (versus) у перекладі з латинської означає «поворот» [5, 374]. Цікаво, що М. Бланшо в своєму есе «Погляд Орфея» також пов'язує поворот з творчою діяльністю міфологічного героя як поета: «Погляд Орфея – це його остаточний дар творінню, дар, в якому він від нього відмовляється, в якому він приносить його в жертву, прямуючи в безмірному пориві бажання до витоків, і в якому він несвідомо прямує знову-таки до твору, до витоків твору» [7].

Висновки. На основі аналізу деяких сучасних музичних втілень вічного образу Орфея можна зробити висновок про те, що протягом більш ніж двох з половиною тисячоліть він існує в мистецтві як модель, яка бере активну участь у породженні дійсності на різних етапах культурно-історичного розвитку людства. Сприймаючи і художньо перетворюючи головні мистецькі ідеї кожної епохи, цей образ не втрачає своєї актуальності.

Незважаючи на те, що сучасний спосіб життя дуже сильно змінився з часів античності, ми все ще потребуємо давніх міфів і традицій для пояснення сьогоденного світу і нашого місця в ньому. Усі сучасні трактування образу Орфея зводяться до визнання можливості продовження життя художника у його творіннях. Трансформуючись, отже, стародавній міф перетворюється на філософську розповідь про самопізнання.

Адаптуючись у новому культурному просторі, класичний міф у певному сенсі звільняється від свого древнього коріння. Сучасні трактування і трансформації, що виявилися в результаті цього, щоразу доводять, що образно переосмислена орфічна пісня, набуваючи нового значення і цінності, відповідно до кожної наступної епохи, по суті, зберігає первинну суть. А міфічна постать Орфея з архаїчним фоном його творчої особистості, його пристрасною та всеосяжною силою музики і поезії, знову й знову

підтверджує свій статус вічного образу в мистецтві. Легенда про Орфея знаходиться поза часом, тому що кожне нове покоління художників використовує її як потужний творчий імпульс.

Література

1. Барт Р. Фрагменти мови закоханого. Львів : Незалежний культурологічний журнал «І». 2006. 283 с.
2. Вергілій. Буколіки. Георгіки. Малі поеми / з латинської переклав Андрій Содомора. Львів : Літопис, 2011. 404 с.
3. Лихоманова Н. О. Трансформація міфу про Орфея у романі Юрія Андруховича «Перверзія». *Питання літературознавства*. 1998. Вип. 5. С. 112–121. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/PI_1998_5_14 (дата звернення: жовтень 2022).
4. Маркова О. М. Герменевтичний зріз музичної культурної соціології. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2019, №1. С. 235–241.
5. Соболевская Е. К. Миф об Орфее, или скобка о повороте (на материале творческих рефлексий М.Цветаевой). *Докса : зб. наук. пр. з філософії та філології*. Вип. 4: Грецький спадок і сучасність. Одеса : ОНУ ім. І. І. Мечникова, 2003. С. 372–382.
6. Barthes R. *Mythologies* / Trans. Annette Lavers. *The Noonday press*. New York Farrar, Straus & Giroux, 1972. 164 p.
7. Blanchot M. *The Gaze of Orpheus*. Blanchot M. *The Space of Literature*. *University of Nebraska Press Lincoln*, London. URL: https://monoskop.org/images/9/94/Blanchot_Maurice_The_Space_of_Literature.pdf (дата звернення: вересень 2022).
8. Burroughs W. *Beat Godfather Meets Glitter Mainman: William Burroughs Interviews David Bowie*. *Rolling Stone – Music, Film, TV and Political News Coverage* : вебсайт. URL: <https://www.rollingstone.com/feature/beat-godfather-meets-glitter-mainman-william-burroughs-interviews-david-bowie-92508/> (дата звернення: жовтень 2022).
9. Catenaccio C. *Why We Build the Wall: Hometown in Trump's America*, SCS 2019 abstract. *Classical Studies* : вебсайт. URL: <https://classicalstudies.org/annual-meeting/150/abstract/why-we-build-wall-hometown-trumps-america> (дата звернення: жовтень 2022).
10. *My Chemical Romance*, «Famous Last Words» in *The Black Parade*, 2006. *My Chemical Romance Wiki*. URL: https://mychemicalromance.fandom.com/wiki/Famous_Last_Words (дата звернення: серпень 2022).
11. Oliver M. In *Blackwater Woods*. *Physics and Astronomy*. *The University of New Mexico*. URL: www.phys.unm.edu/~tw/fas/yits/archive/oliver_inblackwaterwoods.html (дата звернення: вересень 2022).
12. Rilke R. M. *Das V. Sonett*. *Rilke M.R. Sonette an Orpheus*. URL: <http://rainer-maria-rilke.de/12a005/dasvsonett.html> (дата звернення: жовтень 2022).
13. Zapf H. *New Directions in American Literary Studies: Ecocriticism and the Function of Literature as*

Cultural Ecology. *Ansgar Nünning and Jürgen Schläger. English Studies Today: Recent Developments and New Directions*. Trier : WVT, 2008. P. 139–164.

References

1. Bart, R. (2006). Fragments of the language of the lover. Lviv : Nezalezhnyy kulturolohichnyy zhurnal «YI» [in Ukrainian].
2. Vergiliy (2011). Bucolics. Georgics. Short poems / Z latynskoyi pereklav Andriy Sodomora. Lviv : Litopys [in Ukrainian].
3. Lykhomanova, N. (1998). Orpheus's myth transformation in the Yuri Andrukhovych's novel «Perverziya». *Pytannya literaturoznavstva*, 5, 112–121. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pl_1998_5_14 [in Ukrainian].
4. Markova, O. (2019). Hermeneutic cut of musical cultural sociology. *Visnyk Natsionalnoyi akademiyi kerivnykh kadrov kultury i mystetstv*, 1, 235–241 [in Ukrainian].
5. Sobolevskaya, E. K. (2003). The myth of Orpheus, or a bracket about turning (on the material of creative reflexions M. Tsvetaeva). *Doksa. Zbirnyk naukovykh prats z filosofiyi ta filolohiyi*, 4. Hretskyi spadok i suchasnist. Odesa: ONU im. I. I. Mechnykova. 372–382 [in Russian].
6. Barthes, R. (1972). *Mythologies* / Trans. Annette Lavers. The Noonday press. New York Farrar, Straus & Giroux, 164 [in English].
7. Blanchot, M. (1982). *The Gaze of Orpheus*. Blanchot M. *The Space of Literature*. University of Nebraska Press Lincoln, London. URL: https://monoskop.org/images/9/94/Blanchot_Maurice_The_Space_of_Literature.pdf [in English].
8. Burroughs, W. (1974). *Beat Godfather Meets Glitter Mainman: William Burroughs Interviews David Bowie*. Retrieved from: https://www.rollingstone.com/feature/beat-godfather-meets-glitter-mainman-william-burroughs-interviews-__david-__bowie-92508/ [in English].
9. Catenaccio, C. (2019). Why We Build the Wall: Hadestown in Trump's America, SCS 2019 abstract. Retrieved from: <https://classicalstudies.org/annual-meeting/150/abstract/why-we-build-wall-hadestown-trumps-america> [in English].
10. *My Chemical Romance* (2006). «Famous Last Words» in *The Black Parade*. Retrieved from: https://mychemicalromance.fandom.com/wiki/Famous_Last_Words [in English].
11. Oliver, M. (1983). In *Blackwater Woods*. Retrieved from: www.phys.unm.edu/~tw/fas/yits/archive/oliver_inblackwaterwoods.html [in English].
12. Rilke, R. M. (1923). *Das V. Sonett*. Rilke M.R. *Sonette an Orpheus*. Retrieved from: <http://rainer-maria-rilke.de/12a005dasvsonett.html> [in German].
13. Zapf, H. (2008). *New Directions in American Literary Studies: Ecocriticism and the Function of Literature as Cultural Ecology*. Ansgar Nünning and Jürgen Schläger. *English Studies Today: Recent Developments and New Directions*. Trier: WVT, 139-164 [in English].

Стаття надійшла до редакції 12.01.2023

Отримано після доопрацювання 15.02.2023

Прийнято до друку 23.02.2023